

Ломачевський Є.В.

*завуч з навчально-виховної роботи,
вчитель географії та основ економіки,
Криворізька загальноосвітня школа «Центр освіти»*

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ОДИН ІЗ ІНСТРУМЕНТІВ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасні тенденції в зміні переваг споживачів рекреаційних послуг, екологізація свідомості відпочиваючих, формують попит на нові види туристичних продуктів, що використовують альтернативні, раніше не задіяні рекреаційні ресурси. До їх числа відносяться і ресурси сільської місцевості, які є базовими принципово новою для України рекреаційною галузю – сільського туризму.

Сільський туризм – це якісно новий напрямок туристичної діяльності, що включає конкретний комплекс послуг – здачу житла в найм, надання повного або часткового пансіону, розважальні послуги, демонстрацію етнічних традицій. У переважній кількості випадків ця діяльність є додатковою до основного виду зайнятості. Ведення власного бізнесу на селі – заняття набагато більш складна і відповідальна, ніж влаштуватися на роботу за наймом, яка потребує наявності підприємницьких якостей, ініціативи, завзяття та наполегливості, готовності до ризику, бажання бути залученим в робочий процес, і, що не менш важливо, визначених знань і умінь, інформованості в цілому.

Потенціал розвитку туризму в сільській місцевості в основному визначається двома взаємодоповнюючими причинами: об'єктивної необхідності перерозподілу туристичних потоків з традиційних рекреаційних районів і змінами функцій сільській місцевості в регіонах не лише Західної України, але й всієї України в цілому. Розвиток сільського туризму дозволить частково вирішити ряд проблем сільської місцевості – створення додаткових робочих місць, поліпшення умов життя на селі шляхом розвитку транспортної інфраструктури та сфери обслуговування. З іншого боку, цей вид відпочинку розширить спектр надаваних туристичних послуг і «наблизить» рекреаційні території до джерел основного туристичного попиту – великих міст центру й півдню України. Як показує досвід зарубіжних країн, у міру розширення пропозиції на ринку послуг сільського туризму, якісні зміни зазнає і попит, все більше орієнтуючись на різні види відпочинку, з розміщенням рекреантів в сільській місцевості.

Традиції відпочинку в сільській місцевості, що зародилися в Україні ще на початку ХХ століття, отримали розвиток і в радянський період. Попередниками сучасних форм сільського туризму в нашій країні були дачні селища, мережі туристських баз, піонерських таборів. Їм присвячено основне число досліджень по рекреаційній тематиці в сільській місцевості у вітчизняній географічній науці в 1960–1970-ті роки.

Успішний досвід розвитку сільського туризму зарубіжних країн може бути використаний в Україні, що володіє потенціалом розвитку цієї маловитратної і затребуваної значної частини міського населення туристської сфери. З огляду на масштаби території країни, величезна різноманітність її соціально-економічних і природних умов, необхідно виділити пріоритетні регіони такого розвитку і запропонувати методичні прийоми відповідної оцінки. Це і обумовлює актуальність мети цієї роботи.

Теоретичною і методологічною основою роботи послужили праці вітчизняних вчених, роботи яких присвячені рекреаційній географії та географії туризму:

В.І. Бирковича [1, с. 138–143], М.Й. Рутинського [3, с. 271], Ю.В. Зінько, Н.В. Василюєвої, П. Л. Царик [4], Т.Ю. Лужанська [3], С.С. Махлинець, Л.І. Тебляшкіна, а також зарубіжних дослідників – Д. Гетса, Д. Пейджа, Л. Робертса, Н. Тейна, Д. Холла. У роботі застосовувалися методи традиційного економіко-географічного аналізу: порівняно-описовий, математико-статистичний, картографічний метод, метод експертного інтерв'ю, структурного моделювання, методи непараметричного аналізу.

На основі аналізу існуючих наукових робіт було виділено сім груп факторів, що визначають потенціал розвитку сільського туризму – в умовах сучасної України: соціально-економічні, за населеністю; інфраструктурні, культурно-історичні, суб'єктивні, природні, інституційні.

Крім того, було виділено три масштабних рівня, на яких значення цих груп чинників неоднакова, і вони представлені різними конкретними індикаторами: регіональний, внутрішньо регіональний, поселенський. Відповідно, аналіз потенціалу розвитку сільського туризму в регіонах України був розділений на три взаємопов'язаних етапи.

На першому етапі, на рівні економічних районів і регіонів, відбувається, скоріше, загальна оцінка соціально-економічної ситуації, адаптованої під цілі дослідження. Хоча акцент робиться на підсистеми, які сильно впливають на можливість розвитку даного виду діяльності (сільського туризму), оцінити безпосередній вплив, тим більше причинно-наслідкового характеру на сільський туризм цих факторів, через недосконалість статистичної бази, навряд чи можливо.

Другий, внутрішньо регіональний етап, дозволяє конкретизувати, більш детально «прописати» ці підсистеми через новий набір показників, що мають більш чіткий вихід на сільський туризм. І лише на третьому, поселенському етапі, під час обговорення можливості розміщення конкретних об'єктів або видів діяльності, можна говорити про досить тісний зв'язок факторів і потенціалу розвитку цього явища.

Тому перший етап важливий більшою мірою для прийняття управлінських рішень про доцільність суттєвої державної підтримки цього виду діяльності, коригування концептуальних підходів до його розвитку.

Роль другого етапу – виділення ареалів потенційного щільного розміщення об'єктів сільського туризму, виходячи з наявних, в регіоні природних, культурно-історичних та інших ресурсів.

І тільки на третьому – відбувається визначення найбільш доцільних моделей розвитку сільського туризму.

На першому рівні, – економічних районів і регіонів, – основними індикаторами стали положення регіону по відношенню до великих міст, основних джерел попиту на туристичний продукт; образ (імідж) регіону; загальне: стан агросектора економіки і сфери готельних послуг, сприятливість екологічної ситуації.

На другому рівні, рівні адміністративних районів, оцінка базувалася на використанні показників, що характеризують транспортну інфраструктуру районів (щільність автодоріг з твердим покриттям), наявність потенційних трудових ресурсів, наявність об'єктів історико-культурного значення; різноманітність природних ландшафтів і т.п. В оцінку також була включена забезпеченість населення житлом, як потенційного засобу розміщення туристів, і частка в населенні середніх за розміром сільських поселень як найбільш придатних для організації сільського туризму.

В даний час вибір районів для сільської рекреації відбувається, лише виходячи з наявності місцевого активного і щодо заможного населення, готового організувати прийом в своїх господарствах. У той же час, ареал його розселення, в основному приміські райони обласних центрів, далеко не самий вдалий для розміщення об'єктів сільського туризму.

На третьому, поселенському, рівні найбільш значимі три фактори: стан і динаміка локальних сільських систем розселення, стан особистого підсобного господарства і готовність населення брати сільських туристів (умовно визначений як «суб'єктивний фактор»).

Ситуацію в сільській місцевості все більш починає визначати існуюча сезонна динаміка населення. Вона, крім того, ще й характеризує популярність і доступність місцевості для потенційних рекреантів.

Великі сільські населені пункти (більше 500 осіб постійного населення), хоча і володіють необхідним набором обслуговуючих туристів підприємств і мають найбільшу кількість історико-культурних об'єктів, не можуть забезпечити необхідну атмосферу відпочинку в сільській місцевості через більш «міського» типу організації життя спільноти. Проте, такі поселення не виключаються з виробництва продукту сільського туризму, і навіть, навпаки, можуть брати в ньому активну участь, надаючи супутні послуги та інтегруватися в культурно-пізнавальні маршрути.

Населені пункти, що займає середнє положення, в своїй більшості, можуть брати участь в організації сільського туризму та в формі малого сімейного готельного господарства і будівництва великих і середніх підприємств сільського туризму.

Уточнення в особливості організації сільській рекреації в тих або інших типах населених пунктів вносить соціально-економічна і природна специфіка території.

Список використаних джерел:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. / Биркович В.І. – Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2011. – № 1 (6). – С. 138–143.
2. Веденин Ю.А. Динамика территориальных рекреационных систем./ Ю.А. Веденин. – М.: Наука, 1982.
3. Лужанська Т.Ю., Махлинець С.С., Тебляшкіна Л.І. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи [Електронний ресурс]: навч. посіб. / За ред. д. г. н., професора І. М. Волошина – К.: Кондор, 2008. – 385 с.
4. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
5. Царик П.Л. Сільський зелений туризм: навч. посіб. – Тернопіль, 2008. – 100 с. 1 (6).

Мещанін І.І.

*керівник гуртка Центру туризму,
Криворізька ЗОШ № 73, м. Кривий Ріг*

ТЕХНОГЕННИЙ ТУРИЗМ – ВИД АКТИВНОГО ВІДПОЧИНКУ, ЩО ПОЄДНУЄ НАВЧАННЯ З ЖИТТЯМ

Рекреаційно-туристична діяльність є, безперечно, найменш шкідливою альтернативою господарського використання довкілля. Усвідомлення існування такого впливу співпало в часі з великомасштабним природоохоронним рухом, який розглядає процес рекреаційно-туристичного освоєння певної території в такий спосіб і в такому масштабі, які дозволяють підтримувати збереження довкілля у незмінному вигляді. [1]. Наше місто гостро потребує покращення екологічної ситуації, а для цього необхідні кошти, тому ми пропонуємо техногенний туризм, як один із заходів, що вплине на сучасний стан речей. Також існує хибне враження, що людина може своєю діяльністю тільки погіршити стан природи, але ж вона розумна істота, тому